

Shabbat. Silent Shofar

ראש השנה תשפ"א

Teshuva-Ri Bernstein

In a year when the first day of Rosh Hashanah falls on Shabbos, the shofar is not sounded on that day. The background to this omission is described in the Gemara.¹²⁸ The Sages were concerned that a person may seek the guidance of a Torah scholar regarding the blowing of the shofar, and, in a moment of forgetfulness, carry the shofar in the public domain, an act that is forbidden on Shabbos. In order to protect against such a possible transgression, the mitzvah of shofar is suspended whenever Rosh Hashanah coincides with Shabbos.¹²⁹

How many people throughout the generations

do we imagine would actually come to carry the shofar? Maybe one or two. And even if they did, it would be in a moment of forgetfulness, so the violation would not even be intentional. The rabbis are telling us that in order to avoid that one person sometime in history accidentally violating Shabbos, it is worthwhile suspending the mitzvah of shofar from the entire Jewish People for that year."

On a day when we take stock of our Torah deeds over the course of the last year, it is worthwhile pondering this illuminating message that is communicated to us via the silence of the shofar.

Commemoration vs. Emulation

A further dimension to the suspension of the shofar blowing is to be found in the *Meshech Chochmah*.¹³⁰ As we have seen, one of the primary and crucial benefits we receive from blowing the shofar is that it invokes the merit of the *Akeidah*. The greatness of the *Akeidah* was in the act of sacrifice on the part of Avraham and Yitzchak; they were prepared to give up their entire existence in order to fulfill the word of Hashem, and this merit has sustained their descendants ever since.

The mitzvah of shofar, in addition to being a Divine command, is thus also of critical importance to the well-being of the Jewish People.

It is something we practically cannot afford to do without, purely as a matter of survival. However, when Rosh Hashanah falls on Shabbos, the Sages assessed that there is a possibility of Shabbos being violated, and so they suspended the blowing of the shofar. Shabbos is a day that is devoted to recognition of Hashem as Creator and Ruler of the world. In choosing to forfeit our own benefits out of concern for the sanctity of Hashem's message, the Sages essentially took their cue from the *Akeidah* itself, for is this not what Avraham and Yitzchak did on that occasion?

And so, while there is no substitute for the unique role played by the mitzvah of shofar, it is worthwhile appreciating the background to suspending this mitzvah on Shabbos. For upon reflection, we will come to understand that while we may not have the commemoration of the *Akeidah* through the blowing of the shofar, we have in fact achieved some form of emulation of that event through its silence! Wonderful words from the *Meshech Chochmah*.¹³¹

מערכי לב - ר' נחמן שפא

ק"ב

איתא בגמ' (ר"ה ט"ז), "למה תוקעין וחורין ותוקעין - כדי לערבב את השטן". את כחו החזק של השטן יש ללמוד מהמעשה של איוב, כי יכול להיות אדם שהקב"ה מעיד עליו, "ירא א' וסר מרע" ועדיין יש לו מקום לשטן לקטרג בראש השנה ולהוכיח כי עבודתו אינה שלימה. ולכן עלינו לערבב את השטן בראש השנה בשופר שיש בו ענין של הזכרת עקידת יצחק, זכות העומדת להם לישראל כל השנים. משום כך, "כל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה מריעין לה בסופה" (שם). שנה שהשטן לא התערבב בה, נשאר כחו גדול ומריעין לה.

ומהו טעם התקנה, "שמה יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים". כאשר נתבונן בחשש זה בשכל הפשוט שלנו, לא נמצא מקום לכטל מכל כלל ישראל למשך תקופה ארוכה מצות שופר, שהרי כדי להגיע לאפשרות של חשש זה, עלינו לחשוש תחלה שמה יסכח אדם שופרו בכיתו. וגם אז עדיין אין מתחייב מזה חילול שבת, כי הרי אפשר לשמוע גם בכיתו, אלא אנו צריכים לחשוש חשש נוסף שמה יקרה לו גם שישכח ויעביר ד' אמות ברשות הרבים.

הטעם שבכיתול המצוה בא לחנך אותנו

כיון שהתורה והלכותיה באים לחנך אותנו, א"כ כשאנו מוצאים שמשום חשש רחוק שיכול לקרות אחת לאלפי שנים על ידי אחד מבטלים תקיעת שופר שלבד מכל עניניה הרי היא מצות עשה מן התורה. הייבים אנו להתבונן וללמוד את הענין שהתקנה מלמדת אותנו.

הכרזת מלכות על ידי זהירות של, "שמה יעבירונו"

כמו שקבלת עול מלכות שמים באה על ידי שופר, שענינו הכרזת מלכותו בעולם, כך היא באה על ידי המידה של זהירות. יתירה מזו, אין לך קבלת עול מלכות שלא תכלול בתוכה מידה זו. רבי פנחס בן יאיר (עבודה זרה כ' ע"ב) מעמיד את הזהירות כצעד הראשון בעבודת ד'. מי שהפץ להיות שייך אל עבודת ד', חייב להיות שרוי בפחד, שמה לא יצאתי ידי חובתי, אולי אין זה אלא מעשה עבירה. כאשר יבוא אדם לתקוע בשופר בשבת - פעולה שאינה אסורה שכן, "הכמה היא ואינה מלאכה" - אלא שקיים חשש רחוק כי הוא עלול לשכוח את השופר, ושוב לשכוח ולהעביר ד' אמות ברה"ר, הרי גם כשלמעשה אינו מעביר ד' אמות ברשות הרבים, מעורבת בה בקיום המצוה חסרון זהירות. משום כך קבעו חז"ל להעדיף את הזהירות מן העבירה, על פני קיום מצות עשה של שופר.

הוראה זו מחייבת אותנו לקבל את ההרגשה עד כמה עלינו להיות זהירים בכל מעשה, כדיבור ובמחשבת. להיות בפחד לפני כל פעולה, שמה אני בא לידי עבירה. אם אלך בדרך זו, אפשר שתסתבב לי עבירה אם אסתכל כאן או אדבר עם זה, אכשל. והרי עבודתו של אדם אינה אלא יראה, "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות ל"ג). אם היה האדם מתבונן איזה חורבן הוא גורם לעצמו ולעולם כולו במעשה עבירה ואיזה בנין הוא גורם במעשה מצוה. "הטא הטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי

הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה. היתה הרגשת היראה מלווה אותו בכל צעדיו ומרחיקה אותו מהוה אמינא של עבירה, כמו שהוא זהיר בענינים גשמיים.

זהירות, מחייבת לידע ההלכות

מי שאינו חי ביראה ופחד, סבור שחילול שבת הוא ענין לפורקי עול תורה ומצוות, אבל כשמתחיל ללמוד הלכות שבת הוא יכול למצוא שהוא עובר על איסורי שבת, ולפעמים גם על איסור דאורייתא ח"ו.

עם הרגשה זו עלינו ללמוד ולידע הלכות ודינים. ישנם כאלה שיוצאים מן הישיבה, ואין יודעים יותר ממה שנהגו בה. כשמוניע שאלה להלכה בביתו, כגון בהלכות בורר או טחינה וכדו', אינו יודע כלום. הוא עלול להיכשל ונכשל באיסורים דאורייתא. כהלכות שבת כך הלכות ציצית תפילין. ללא פחד שמא יכשל לא ילמד, אם לא ילמד, לא ידע, וכשלא ידע ודאי שיכשל.

רס דרכי לראש השנה מוסר

כלל ישראל ומתפקדי השופר לערב את השטן, וכמאמר חז"ל "מדוע תוקעין כשהן יושבים ותוקעים כשהן עומדים, בכדי לערב את השטן" (ר"ה ט"ז), ואם השטן מקטרג ח"ו הרי עם ישראל נמצא בסכנה גדולה ע"י כך, ומדוע באו חז"ל לבטל את התקיעה בשבת שמא יהיה אחד שיעבור עבירה בשוגג, האם משום כך צריך כלל ישראל להיות בסכנה ח"ו מקטרגו השטן, והוא פלא.

וביאר מרן הגאון ר' יצחק בלור זצוק"ל מפטרבורג, כי חז"ל הקדושים הכירו וידעו את דרכי ה', ולכן ידעו את גודל עונשו של עובר עבירה בשוגג בעוה"ב, ואי לכך הבינו כי אם עם ישראל היה רואה את גודל עונשו של העובר בשוגג שעתיד לקבל בעוה"ב, מיד היו מוותרים על כל התועלת שצריכה להיות מתקיעת השופר, רק כדי שאפילו אדם אחד מישראל לא יענש אם יוציא בשבת את השופר לרשות הרבים.

ואכן הדברים נוראים. כי אם שוגג כך, על אחת כמה וכמה גדול עונשו של המזיד בעוה"ב, רכל זמן שהאדם נמצא בעוה"ז יכול למחוק מעליו הרבה עבירות שעשה ע"י יסורים קלים, וכפי שחז"ל אומרים שאם רוצה אדם להוציא מכיסו מטבע זו ועלתה בידו מטבע אחרת, כבר נחשב הרבר ליסורים הממרים עונות, אך בעוה"ב על כל עבירה חייב לקבל את יסורי העולם הבא שהם הרבה יותר חמורים, וכפי שכתב הרמב"ן כי כל יסורי איוב הם כאין וכאפס לעומת האש של גיהנום.

מור"ה המשיגה מלומדה ר' משה רוזנשטיין זצ"ל ביאר את הרבר מדוע בעוה"ז יסורים קלים ממרקים עונות של אדם ובעולם הבא אדם זקוק ליסורים הרבה יותר קשים למרוק עונותיו, כי בעולם הזה כשיסורים באים על האדם, מיד הרי הוא מהרהר בתשובה והרהורי תשובה אלו ממרקים הרבה עונות, אך בעולם הבא כבר אינם מועילים הרהורי תשובה והרי הוא מקבל בעולם הבא יסורים לבר, ולכן חייבים להגדילם בכדי למרק עונות.

13 אהלה פרק לה משה תרפה

* ואילו היה כלל ישראל רואה את עונשו של הנכשל בחילול שבת בשוגג - היה שש לוותר על תקיעת שופר' בראש השנה שחל להיות בשבת, ובלבד שאותו אדם לא יכשל, ובלבד שיימנע אף ספק מכשול.

וכבר נאמר בשם הארז"ל, שאם היה אדם רואה כמה עולמות רוחניים הוא בונה בתנועת יד אחת לשם שמים, ולהיפך ח"ו הרי הוא מחריבן, היה יושב כל ימיו בפחד ויראה להניע אבר...⁴⁹⁹

בן ויש להוסיף, דבאמת ענין זה קשור לעבודת המלכויות דר"ה, דכמו שקבלה עול מלכות שמים באה על ידי שופר שענינו הכרות מלכותו בעולם, כך היא באה על ידי המידה של זהירות. יתירה מזו, אין לך קבלת עול מלכות שלא תכלול בתוכה מידה זו. רבי פנחס בן יאיר (ע"ז כ ע"ב) מעמיד את הזהירות כצעד הראשון בעבודת ה'. מי שחפץ להיות שייך אל עבודת ה' חייב להיות שרוי בפחד שמא לא יצא ידי חובו, אולי אין זה אלא מעשה עבירה.

14 כאשר יבוא אדם לתקוע בשופר בשבת, פעולה שאינה אסורה, שכן 'חכמה היא ואינה מלאכה', אלא שקיים חשש רחוק כי הוא עלול לשכוח ולהעביר ד' אמות ברשות הרבים, הרי גם כשלמעשה אינו מעביר ד' אמות ברשות הרבים, מעורב בקיום המצוה חסרון זהירות, ויש בכך סתירה מסויימת למדת הזהירות שהיא יסוד המלכויות כמש"א⁵⁰⁰.

תרצד אהלה ראש השנה משה

שבת מדת הדין מבוסס וממותק, ומשום הכי יכלו חכמים להעמיד דבריהם שלא לתקוע, כי בלאו הכי הדין רפה וממותק, עכ"ל.

וכענין? כתב ה'דברי חיים⁵¹⁴, וז"ל, תקיעות הוא לעורר רחמים רבים מלמעלה, ושבת קודש מקור הרחמים, וממילא בא הרחמים לכל ישראל.

כתב בספר 'בני יששכר'⁵¹⁵ לענין קדושת שבת בשם הזוהר פרשת יתרו (פח): בהדין יומא כל דינין אתכפיין ולא מתערין בעלמא, ע"כ הזוהר. פירוש, ביום זה כל הדינים נכפים ואינם מתעוררים בעולם, עכ"ל. הרי מבואר כי בשבת קודש אין הדין שולט כלל בעולם, ולכן אין צורך בפעולת תקיעת השופר להמתיק הדין שיעמוד הקב"ה וישב על כסא רחמים, כי עיצומו של קדושת שבת ממתיק הן את הדינא קשיא והן את הדינא רפיא.

העולה מדבריהם, שתכלית תקיעת שופר כדי להמתיק הדינים מישראל, כמבואר במדרש (ויק"ר כט-א) שבתקיעת השופר עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים אבל בשבת קודש שאין הדין שולט בו כי אם רחמים גמורים, אין צורך לעשות פעולה בתקיעות שופר להמתיק הדינים כי הם נמתקים בכח קדושת השבת⁵¹⁶.

תנג שבת ב'מקום תקיעות

עוד אמרו שם (כט,ד): "אמר רבי יאשיה, כתיב (תהילים פט,טז) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להם... ואמרת אשרי העם יודעי תרועה? אלא שהן מכירין לפתוח את בוראם בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים, והופך להם מידת הדין למידת רחמים, אימתי בחודש השביעי".

הנה כי כן מן הראוי להתבונן, בראש השנה שחל להיות בשבת, שחכמינו ז"ל ביטלו תקיעת שופר בשבת, איך פועלים בשמים שיעמוד הקב"ה כביכול מכסא דין וישב על כסא רחמים. 'תשובה על כך אנו למדים מספרי הבעש"ט הק' ותלמידיו זי"ע אשר נמנו וגמרו כי קדושת השבת יש בכוחה לפעול מעצמה כל הפעולות שנעשות בשמים על ידי תקיעת שופר.

בא וראה מה שכתב ה'בני יששכר' (שבת מאמר א אות ו), לבאר איך נמתקים הדינים בראש השנה שחל בשבת, על פי מה שביאר רבינו הארז"ל (שער בכונות דרוש ג) הטעם שראש השנה הוא שני ימים, כי ישנם שני סוגי דינים: 'דינא קשיא ודינא רפיא', כלומר דין קשה ודין רפה, לכן נתן לנו הקב"ה ראש השנה שני ימים, כדי שביום ראשון נמתיק 'דינא קשיא' וביום השני נמתיק 'דינא רפיא'.

והנה מבואר בוזהר הקדוש (פרשת יתרו פח,ב) בענין קדושת שבת: 'בהדין יומא כל דינין אתכפיין ולא מתערין בעלמא'. פירוש, ביום זה כל הדינים נכפים ואינם מתעוררים בעולם. הרי מבואר כי בשבת קודש אין הדין שולט כלל בעולם, לכן בשבת אין צורך בפעולת תקיעת השופר, להמתיק הדין שיעמוד הקב"ה וישב על כסא רחמים, כי עיצומו של קדושת שבת ממתיק את הדינא קשיא ורפיא. ה'בני יששכר' מוסיף על כך רמו נאה, כי שבת בגימטריא קשיא רפיא, ללמדנו שקדושת שבת ממתנת דינא קשיא ודינא רפיא.

R. Hofstadter

out to Hashem," using the term tzaakah. This cry, which emanated from the depths of Bnei Yisrael's hearts and bespoke their close bond with their Father in Heaven, stirred Hashem's compassion so that He had mercy upon them and saved them, even though they lacked the requisite spiritual merits for such a salvation to take place.⁹

We can understand, then, why the *Rishonim* call for the shofar to be sounded by a righteous individual, while no such special requirement is noted with regard to other mitzvos. As we have seen, sounding the shofar is more than just an act that fulfills a mitzvah; it is a form of prayer, a heartfelt cry for Divine help, and it stands to reason that the shofar should be sounded by someone who possesses spiritual merits, since a prayer's efficacy depends in part on the worthiness of the supplicant.¹⁰ In fact, the rule that prayers should be led by a virtuous person applies even more to the sounding of the shofar. A spoken prayer consists of words and statements with their own independent meaning, but the shofar blasts convey a wordless cry from the depths of the baal toke's own heart; it is only natural, then, that he must be worthy of serving as the "mouthpiece" for the Jewish people's prayers.

Shabbos Substitution

Perhaps this can also explain the concept of "the remembrance of the shofar blast" and why it applies only when Rosh Hashanah coincides with Shabbos. When Rosh Hashanah falls on any other day of the week, the Jewish people cannot secure a favorable judgment through their prayers alone; since they lack the requisite spiritual merits, they must use the tzaakah, the powerful cry embodied by the wail of the shofar, to elicit Divine mercy. The Shabbos day, however, sanctifies the Jewish people, cleansing and elevating them, and as a result, the very words they utter are imbued

with a greater level of sanctity. Their tefillos thus become purer and more elevated, making them worthy of being heard by Hashem.

Thus, on Shabbos our prayers themselves take on all the qualities of the sounding of the shofar. Due to the special kedushah of Shabbos, the words of our prayers are invested with greater purity and holiness, and those prayers are therefore dubbed "a remembrance of the shofar blast," for they take the place of the sounding of the shofar. We suggest further that when Rosh Hashanah falls on a weekday, the shofar itself is the vehicle for "remembrance," and the phrase "zichron teruah - a remembrance of the shofar blast" is therefore not included in the prayers. On Shabbos, however, it is the prayers that create the "remembrance," and the phrase is therefore included.

22

נראה לומר כך בס"ד: בששת ימי בראשית נברא עולם הטבע, שה' הוא מלכו. אך כרגע שהארץ חטא, נתרחק העולם כביכול מהשגחת ה' כמכת שמוח נראה כעת, כאילו ה' מעלים-עין ממעשי בני אדם, והתוצאה היא: הרשעים פורחים ופועלי-האון מרימים ראשו! כי כשיש תחושה שאין מלך והשטח כביכול מופקר, יוצאים הרשעים ממחבואם, "כמו עשב" וקוצי-בר הצצים בשטח ריק.

אולם האמת היא, שזו גופא דרכו יתברך: להניח לרשעים לפרוח כדי להשמדם עדי-עדי; על מנת לאכזרם לנצח. כאותו גגן, הממתין לתחילת האביב כדי לעקור את העשבים השומים הצצים בגנו, וכידוע, שככל שהעשבים גדולים יותר - גדול הסיכוי לעוקרם מן השורש! עקירה זו של הרשעים מן העולם, שורשה ויסודה בשבת, ביום מלכותו של הקב"ה. כי כשם שאמרנו לעיל שה' תרחקות המלך מעולמו (בגין החטא) גרמה לחיזוק המרידה בו - כך עצם הופעת המלך וישיבתו על כסאו, מניסה את הרשעה ומבריחה את

המורדים בו. זהו אם כן הקשר בין "מזמור שיר ליום השבת" לבין השמרת הרשעים לעתיד-לבוא, ופריחת הצדיקים - תומכי ונאמני המלך - "כארו בלבנון" (שם, יג). ואף שעדיין לא הגענו לתקופה של "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי-העולמים", אבל גם בימינו אלה, יש בכל שבת מעין אותה הארה; יום זה הוא פתח שדרכו מתגלה מלכות-ה' בעולם! במילים אחרות: עם כל שבת שחולפת נחלשת במעט הרשעה העולמית מפני הדר כבוד ה', והעולם הולך ומובשר לקבלת ה' למלך על כל הארץ. נמצא, שעצם הווית השבת, עצם מציאותה, משפיעה על ששת ימי המעשה.

23

סניגור ושמו שבת

כעת נשוב לשאלה בה פתחנו: הכיצד ביטלו חז"ל את תקיעת השופר בשבת, רק משום החשש שמישהו ימלט את השופר מרשות לרשות? הלא התורה ציוותה שנתקע בשופר ברה"ק, כדי שהתקיעות יכללו את השטן ואנו נינצל מן הדין; ואם כן, כשם שתיקנו תקנה לשבת, שלא יחללוה, היו צריכים לתקן גם איזושהי תקנה חלופית עבורנו (במקום התקיעה) כדי שעל-ידיה נינצל מן הדין הקשה...

כאן מקום החידוש שחידש ה"פרקי דרבי אליעזר", שהשבת היא סניגור לאדם! ראשית, כי מידתה מידת השלום (ולכן מברכים זה את זה ב"שבת שלום" דווקא) והיא מלמדת זכות על כל אדם באשר הוא. שהרי הבורא יתברך כולו רחמים, וכיום שמלכותו מתחזקת בעולם שופעים רחמיו לכל נברא.

ושנית: אם השבת מסנגרת על מי שחטא, וראי שתעמוד ותסנגר על החרדים לדבר-ה'! וראי שתערכב את השטן עבור ישראל שהסירו מעליהם את הגנת השופר, רק משום חשש רחוק שמא-דהו יחלל את קדושתה בהעברת השופר ברה"ק. השבת עצמה, אפוא, היא המליצה טוב על המדקדקים בשמירתה, ומערכת את השטן לא פחות מאשר היו תוקעים בשופר.

מדוע אין הדבר משפיע על עתיד אותה שנה? הלא סוף-סוף חסר היה עירוב השטן בשעת הדין, והלא קיטרנו ללא הפרעה - ואמרת לבאר עניין זה מתוך עיון בדברי ה"פרקי דרבי אליעזר" (פ"ט) - המורש הקדום ביותר שחובר בישראל - המאיר לנו פנים חדשות במהותו של יום השבת:

"בשבע שעות ביום בערב שבת, נכנס אדם-הראשון בגן עדן... ובין השמשות בערב-שבת גורש ויצא..."

כא יום השבת ונעשה סניגור לאדם-הראשון; אמר לפניו: רבו כל העולמים! בששת ימי המעשה לא נהרג קרג בעולם, וכי אתה מתחיל? (וכי זו היא קדושתו וזו היא ברכתו, שנאמר: "ויכרך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו"? - ובזכות יום השבת (ושיגור), ניצל אדם מדינה של גיהנם. וראה אדם כוחה של שבת, אמר: לא לחינם ביד הקב"ה את השבת וקידש אותה; התחיל משורר ומזמר ליום השבת, שנאמר מזמור שיר ליום השבת" (תהי' זב, א).

כן מובא שם בפרק כ', שבמשך אותה שבת ראשונה "היה יום השבת משמרו מכל רע ומנחמו מכל שרעפי-לבו" שבאו בעקבות החטא; ולזה רמו אדם-הראשון ב"תהלים" (צד, יט) "קרב שרעפי בקרבי תגחומיך ישעשעו נפשי" - ראשי תיבות: בשבת. (וע"ש ברד"ל סק"ב, שמלשון הפר"א משמע שסניגורית השבת הועילה להשביח את הגיהנם לא רק באותה שבת, אלא בכל שבתות העתיד). ידוע גם שבאותו ליל שבת ראשון לא שררה חשיכה בעולם, אלא שימשה אורה מיוחדת שהאירה לאדה"ר כל הלילה; רק בבין-השמשות של שבת, כשהחלה השבת להסתלק - נסתלק גם אור גנוז זה (בר"ר יא, ב).

חזר ונעור הקיסרון

והתקשתי בענין הסניגוריה שלימדה השבת: הלא אדה"ר כבר נידון ונענש ביום ששי על חטאו, וגורש מגן-עדן בבין השמשות של ערב שבת; אם כן לשם מה צריך היה סניגור להצילו שלא יהרג בשבת, אחרי שכבר קיבל את עונשו?

כדי ליישב זאת, נקדים הקדמה אחת בסוד השבת:

בברכת "יוצר המאורות" של שבת, תיקנו חז"ל להוסיף ולומר: "לא-ל אשר שבת מכל המעשים, ביום השביעי התעלה וישב על כסא כבודו, תפארת עטה ליום המנוחה, עונג קרא ליום השבת". במלים אלה גילו לנו, שבשבת קודש וישב המלך על כסא מלכותו, ואנו אומרים לפניו "ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג".

והנה ברור, שאילולא חטא האדם באותו יום שישו לבריאה, היתה מלכות ה' מתגלה בשבת בכל אורה ווהרה! וכשם שתתגלה לעתיד לעיני כל חי, בבוא

העולם על תיקונו. אך החטא גרם שלעת-עתה - מלכות-ה' נסתרת; חבויה ונעלמת. לכן, הגם שאדה"ר נענש כבר ביום שישו על מה שפגם בבריאה, הנה כרגע שנכנסה השבת התברר שחטאו נורא יותר כי פגם גם במעלת השבת; מעלתה האמיתית - היא מלכות-ה' - כבושה וחבויה כעת בגלל חטאו, ולכן התעורר המקטרג שוב להענישו והפעם על שפגע ביום מלכות ה'.

ואף-על-פי-כן - עמדה השבת ונעשתה סניגור לאדם להצילו ממוות! כי מידתה היא מידת השלום. ולכן, כתב הרמב"ן (לכ"מ, כה, ב) "אין במוספי השבת חטאת בשאר כל המוספין - מפני שכנסת-ישראל בת-זוגו, והכל שלום, והמשכיל יבין". הרי לך, שיש במעלת השבת כדי להעלים עין מן החטא, וסגולה זו הצילה את אדה"ר מידי מידת הדין. וכשראה את גודל מעלת השבת, שגם אחרי שפגם בה יש בכוחה להביא ברכה, קדושה, שלום ומנוחה - פתח ושורר "מזמור שיר ליום השבת".

תוכנו של מזמור השבת

לאחר שהבנו שאחד מעיקריה הגדולים של השבת הוא המלכת ה' בעולם, נעיין בימזמור שיר ליום השבת" שחיבר אדה"ר, וננסה להבין כיצד באמת שייך כל הנאמר בו ליום השבת? נראה פסוקי הפתיחה, "טוב להדות לה' ולומר לשמך עליון...", עד "מה גדלו מעשיך ה'..." - אלה מובנים לפי המוזכר לעיל; אבל פריחת ה"רשעים כמו עשב, ויציצו כל פעלי און להשמדם עדי-עדי", ולעומתם הצדיק הפורח כתמר בחצרות אלקינו - מה עניין כל אלה לשבת?

מכל מקום דבר אחד ברור: חז"ל כתבו את ענין ה"סימנא מילתא" דווקא בקשר לראש-השנה (הור' יב; כרית' ו) - שלכן יש לאכול ב"ה מאכלים ששמן הוא לסימן טוב - ובעל ה"שולחן ערוך" אף הקדיש לכך סימן שלם (א"ח תקפ"ג). ומעתה: אם אכילת חמרים וכדו' (ולגירסת הגמ' ב"הוריות", ראית מינים אלו) היא סימן לשנה טובה, וראי שסימן טוב מאוד הוא ששנה זו מתחילה בשבת קודש שיראשה' של השנה נתון כולו במלכות-ה'! כי בשבת חלה מלכותו גם מכלי שנתקע לפניו; ולכן תיקנו לומר: "לא-ל אשר שבת מכל המעשים, ביום השביעי התעלה וישב על כסא כבודו", וישמחו במלכותך שומרי שבת" (מחפ"י שחרית של שבת) - נמצא שמלכותו נוהגת גם כלי תקיעותו! פ"ה אשר כזה, מתגלים ביתר-שאת רחמי המלך אל בניו השומרים בחדרת-קודש את יום מלכותו - והרי לך סימן טוב מכל הסימנים!

תוצא אהל ראש השנה משה

ובזה יתבאר איך ראש השנה שחל בשבת פעמים שהוא לטובתינו, ופעמים שהוא סימן לרעה ח"ו, כי ישראל שחטאו כל השנה, בעלות קול השופר ביום הדין, מצפים שבתקיעתו יעורבב השטן זכות התקיעות יהיו לסניגורו. וכל זה כשחל ר"ה בחול. אבל כשחל בשבת איך ימצא לנו זכות להצדיקנו ביום הדין, אכן לזה השבת שהיא בת זוגה לישראל, כמו שאמר חז"ל במדרש⁵⁰⁸, באה להיות סניגור בעדנו לפני מלך מלכי המלכים, והשבת יוצאת ובה לפני כסא כבודו, כדכתיב (שמות לא-יז) "ביני ובין בני ישראל את היא לעולם", ובזכות שישראל משמרים השבת כראוי הקב"ה מוחל עוונותיהם, אבל כל זה דווקא כל זמן שישראל מקיימין את השבת, אבל כשאין ישראל משמרים את בת זוגם כראוי, ואדרבה מחללין את כבודה ברבים, איך תעשה השבת סניגור להצדיק משפטיו הלא תעשה קטיגור, עכ"ל ה'מנחת עני'. והדברים מבהילים⁵⁰⁹.

תג אלה הם מועדי / ראש השנה

הוא עשה את הים ואת כל אשר בו, וינח ביום השביעי. ורק משום שהאדם יודע זאת באופן ברור, הוא שומר שבת קודש עליה נצטווה ע"י הבורא ית"ש, ואין לך הוראה גדולה מזו.

מבואר במרא ראש השנה (טז,א): "למה תוקעין בראש השנה? למה תוקעין - רחמנא אמר תקעו...". נמצא לפי"ז שאנו תוקעין כי רחמנא אמר "תקעו" הוא חוק המלך כנאמר: "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב". א"כ עצם זה שהוא תוקע בשופר כי זו גזירת חוק המלך, הרי אין לך הוראה גדולה מזו כי ה' הוא מלך הוא מלך הוא מלך ללעולם ועד.

ועל כן בעצם שמירת השבת הוא כבר משיג את אותה מעלה מה שאפשר להשיג ע"י תקיעת שופר, להגיע להכרה שהשי"ת הוא מלך מלכי המלכים, ואנו עבדיו ועושי רצונו, והקב"ה קרוב אלינו בשבת כמו קירבת ה' אלינו ע"י תקיעת שופר. ומשום כך ראש השנה שחל להיות בשבת אין צורך בתקיעת שופר, כיון שבקיום מצוות השבת אנו מגיעים לאותן מעלות קדושות כמו אילו היינו תוקעין בשופר. ולכן אנו רק מעלים "את זכרון התורעה". וממילא אם ר"ה חל בשבת ואין אנו מריעין, מ"מ סופה של השנה יהיה בענייה טוב כאילו היינו מריעין, וזה בזכות קיום מצוות השבת והקירוב שלנו ביום זה אל הבורא ית"ש.

ובענין כח השבת לפעול את מה שפועלים בתקיעת שופר, ראיתי דברים משמיה דמרן הגרי"ש אלישיב שליט"א, וכך היה אומר:

"אמר רבי יצחק כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה, מריעין לה בסופה. מאי טעמא, דלא איערבב שטן" (ר"ה טו ע"ב). וכתבו התוספות, בשם "בעל הלכות גדולות", שאין הכוונה "דמיקלע בשבתא אלא דאיתיליד אונסא".

והנה, הסיבה שאין תוקעים בראש השנה שחל להיות בשבת, הוא משום גזירה דרבה (גזירה שמה יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד, ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים" (ר"ה כט ע"ב)). ואם יהודי יתקע כיום בראש השנה שחל להיות בשבת, עבר על שבות דרבנן.

ונחזי אנו, מה התועלת שבית ישראל מרויח מתקיעת שופר - "אמרו לפני מלכויות' כדי שתמליכני עליכם, וזכרונות' כדי שתעלה וכוונכם לפני לטובה, ובמה בשופר". ועוד מצינו "למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני" (ר"ה טז ע"א), וכן אנו אומרים בתפילה "ועקידת יצחק לזרעו ברחמים תזכור". ואחרי התקיעות, אנו מבקשים "שיעלו אלו המלאכים היוצאים מן השופר, ומן התקיעה וכו' לפני כסא כבודו, וימליצו טוב בעדנו לכפר על חטאתינו".

- ומי לא מבין עד כמה אנו זקוקים למליצי יושר, למלאכי רחמים - ולמרות הכל, דתו חז"ל תקיעת שופר ב"ה שחל להיות בשבת!

מי ימלא את מקומו של השופר, ובמה נזכה לכל הדברים שאנו זוכים על ידי השופר?

אכן, גם לשבת יש מלאכים - שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו" (שבת קיט ע"ב) - "מלאכי השרת מלאכי עליון". אלה המלאכים העוברים בכל בית יהודי בליל שבת, ומסתכלים בכל פנות הבית, מתבוננים מה טיבו של בעל הבית אם הוא שומר שבת כהלכתה - מהו 'כהלכתה', יש ל"ט אבות מלאכות, ולכל אב יש ל"ט יותר תולדות, ובכל תולדה כמה שבותים.

וכבר אמר הגאון בעל ה"עירות דבש" (ח"ב דרוש ג, ועוד), "מי שלא למד הלכות שבת על בוריים פעמיים ושלוש, לא יוכל להמלט שלא יקרה לו חילול שבת, הן דאורייתא והן דרבנן" - כשאין יודעים הלכות ברור, אין יודעים אפילו איך אוכלים דגים בשבת, כי אם כורך מקורם העצמות אז הוא מלאכת ברור. אם אינו יודע מהו כלי ראשון - כלי שני, הלא הוא נכשל בבישול בשבת. אם שם פת כמרק חם, יש בישול אחר האפיה. ואיפה מוקצה, שהייה והטמנה. ועוד כמה אזהרות בשבת, כגון וכבדתו מעשות דרכין ממצוא הפצץ ודבר דבר - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול" (שבת קיג), וכתבו שם התוספות "ובירושלמי אמרינן בקושי התירו בשאלת שלום בשבת".

ובכן, אם היהודי שומר שבת כהלכתה, הלא אלו המלאכים מיום השבת, עו"ש לפני כסא הכבוד וימליצו טוב בעדנו, וכל אותם הזכויות שבית ישראל מרויח מן השופר, כל זה מוגינה עליו השבת, שמפני קדושתה דתו את תקיעת השופר.

ברם, אלו שאינם בכלל שומרי שבת כהלכתה, אינם מתחשבים בשבת עם שבות דרבנן או משוגג או ממזיד, עליהם הלא תשאר השאלה למה אינם תוקעים - האם משום שבות - זהו שבבילם תירוץ מספיק? לדידהו הלא נשאר חלל ריק, לדידהו הלילה הלא צריך לפחד ממה שאמר רבי יצחק "כל שנה שאין תוקעין לה בתחילה וכו'", והם זקוקים לרחמים גדולים, ה' ירחם.

אהל פרק לה משה תוצא

א. המשגיח ר' יחזקאל זצ"ל אמר באחת משיחותיו: זכורני בשנה הראשונה בהיותי בקלם, היתה הקבלה הראשית לקראת ראש השנה - להזהר בשמירת שבת

וכ"כ בספרו 'אור יחזקאל' (עמ' שט) וז"ל, שקולה שבת כנגד כל התורה כולה (ירושלמי גרים פ"ג הי"ד). בשומענו מאמר זה ששקולה שבת כנגד כל התורה, הלא היינו רצים בכל כוחנו ללמוד הלכות שבת ולהקפיד בשמירת שבת כהלכתה. והנה החנוני העוסק במסחר בשעה שרואה עסק מסויים שיוכל להרויח בו ממון רב, הרי אינו עוזב אותו ענין ומשקיע כל כוחותיו בכך, וא"כ מדוע איננו מתעוררים להזהר בשמירת שבת, ועי"ז במעשה אחד נזכה לקיום כל התורה כולה, עכ"ל⁵¹⁰.

ב. וכאן המקום להרחיב היריעה ולעזור אודות החיוב הגדול ללמוד ולדעת הלכות שבת על בורין:

כתוב "ויאמר ה' אל משה עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורותי" (שמות טז-כח), יעו"ש בפירש"י ע"פ הגמ'. וב'ספורנו' פירש, דכיון שלא למדו אותם בני ישראל

הלכות שבת כראוי, שלקטו מלאכה היא ואסורה בשבת, נחשב להם כאילו ממאנים לשמור מצוות ה'.

וזה עיקר גדול עד כמה מחוייבים אנו להשתדל לידע הלכות שבת כראוי, ולטרוח אחר הלימוד בזה, כי כלל ישראל שלא למדו את פשוטי העם נחשבו כבר כממאנים לשמור מצוות ה'.

א. כתב ה'בן איש חי' (ש"ש, פרשת פקודי) וז"ל, כל אדם ישם לבו ועיניו בהלכות שבת אשר רבו מאוד לשמור אותו ככל הלכותיו, כי חיות ישראל ומוזנזת תלוי בשמירת שבת בקדושתו, ואשרי האיש אשר עיניו פקוחות תמיד על זאת, עכ"ל.

ב. כתב ב'שערי תשובה' (ג-עח) וז"ל, וחובה על המוכיחים לחפש דרכי העם ולחקור ולדעת כמה יכשלו, ולהזהירם. כי יש אזהרות רבות, אף על פי שהם שומרים מקצת האזהרה מבטלים הם מקצתן, כגון איסור מלאכה בשבת, שהם שומרים שבת מחלו ברוב, ויש מלאכות שאין מקצת העם נזהרים בהן לפי שאינן ידועות אצלם, ותלין אתם משולגתם תחת אשר לא ילינו בקרב חכמים ותורה לא יבקשו מפיהם, על כן תורות עברו ונעשו, כמו שנאמר (ישעיה כו-): "יוחן רשע בל למד צדק". ויש פושעים יכשלו בס, כי לא הורגלו בנעוריהם בית אביהם להזהר בהן, ונחלו אבות ולא ישמעו לקול מורים, ואלה עושים בודון, עכ"ל.

ג. כתב ה'מגיד משנה' 511 וז"ל, הלכות שבת, וראוי הוא להיותן ראשונות, להיות מצוות השבת אמורה בלוחות בפרסום רב, חמורה מן השאר בהיות עונש העובר עליה בסקילה, ולהיות השבת תדיר, ותדיר ושאינו תדיר קודם. ולהיות סיבת מצוותו חידוש העולם, והיא פינה כוללת באמנות תורת משה רבינו ע"ה, עכ"ל.

ד. כתב השליה הקדוש (מס' שבת פרק נר מצוה) וז"ל, ומאוד מאוד היא אדם נזהר בשמירת שבת ששקול נגד כל התורה, ורומז על עולם שכולו שבת, ומחוייב ללמוד כל דיני שבת בפוסקים ראשונים ואחרונים, ללמוד כדי לשמור ולעשות ולקיים, כי כמה עניינים שאין העולם נזהרין בהם ופושעים ישלול, כמו אמירה לעכו"ם שבות, וכן כמה דיני מוקצה וגוי, עכ"ל.

ה. כתב היערות דבש' (ח"ב דרוש א) וז"ל, ובאמת רבו מחללים העוה"ר בחילול שבת מלאכות דאורייתא ודרבנן וגוי. ונצריך שישים איש בזה השבת ללבו לשמור ולעשות, ועיקר להגות בשולחן ערוך אורח חיים הלי שבת, ויהיה בהן, ושכרו הרבה מאוד, עכ"ל.

508. וז"ל המדרש (ב"ר יא-ה): תני ר"ש בן יוחאי, אמרה שבת לפני הקב"ה רבש"ע לכולן יש בן זוג ולי אין בן זוג, א"ל הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך, וכיון שעמדו ישראל לפני הר סיני אמר להם הקב"ה, זכרו הדבר שאמרתם לשבת כנסת ישראל היא בת זוגך, היינו דבור (שמות כ-ה) "זכור את יום השבת לקדשו", ע"כ.

509. דברים דומים ראיתי בספר 'דברי אגדה' לרבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ואלו דבריו: הנה כבר אמר הגאון בעל 'יערות דבש' (ח"ב דרוש ג) וז"ל, מי שלא למד הלכות שבת על

בורים פעמיים ושלש, לא יוכל להמלט שלא יקרה לו חילול שבת, הן דאורייתא והן דרבנן, עכ"ל. - כשאין יודעין הלכות בורה, אין יודעים אפילו איך אוכלים דגים בשבת, כי אם בורה מקודם העצמות אז הוא מלאכת בורה. אם אינו יודע כלי ראשון וכלי שני, הלוא הוא נכשל בבישול בשבת. אם שם פת במרק חם, יש בישול אחר אפיה. ואיפה מוקצה, שהיה והטמנה. "וכבדתו מעשות דרכיך" ... 'ודבר דבר' שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול (שבת ק"ג ע"א-ע"ב). וכתבו שם התוס' (ו"ה שלא): ובירושלמי אמרינן בטורח התירו בשאלת שלום בשבת.

[126] DORASH DOVID

R. Hoffelder

To Keep the Words of the King

First, the mere fact that the Jewish people refrain from sounding the shofar on Shabbos is a declaration, of the highest degree, of Hashem's Sovereignty. Accepting the sovereignty of a king means complying fully with all of the king's wishes, without allowing any personal considerations to come into play. A pasuk in Megillas Koheles states (8:2), "I [advise myself to] obey the King's words," which Harav Moshe Alshich explains as: "I do not have the authority to say, 'What Hashem commanded applies

to other people but not to me.' Rather, 'I [must] obey the King's words.' With regard to what the King of the world commands, I am like all other people; there is no difference between me and anyone else."⁵

Chazal prohibited sounding the shofar on Rosh Hashanah when it falls on Shabbos, because of the concern that a Jewish person might desecrate the Shabbos by transporting a shofar through the public domain. Thus, by forgoing the merit of sounding the shofar, the Jewish people demonstrate that they place Hashem's honor above all personal considerations of their own; they consider it more important to preserve *kevod Shamayim* by preventing a single Jew from desecrating the Shabbos than to engage in actions that can help secure a favorable judgment for themselves on the Day of Judgment. Such a demonstration of priorities is itself a pure act of accepting Hashem's Sovereignty.

In addition, by heeding Chazal's injunction to refrain from sounding the shofar, the Jewish people also demonstrate their absolute faith in their Torah sages, in fulfillment of Hashem's command (*Devarim* 17:11), "Do not depart from the thing that they [i.e., the sages] tell you, [to veer] to the right or to the left." This too is a declaration of Hashem's Sovereignty equal to that expressed by sounding the shofar, and that alone can earn the Jewish people a favorable judgment.⁶

משום שאדרבא, כל הסגולות, אמנם סגולות הן, אך רק כשהן בכלי הקיבוץ הקרוי "רחמנא אמר תקעו", לו, ח"ו, יחסר ה"רחמנא אמר תקעו", אין בו בשופר זה, יותר מאשר בכל חצוצרה אחרת.

* ולכן, כשרחמנא אמר "אל תתקעו", הרי זה בדיק אוטו "רחמנא אמר". והכל הכל מיוחד אל ה"רחמנא אמר" הזה.

והלא באמת, אמר רחמנא "אל תתקעו", שהרי צוותה תורה לשמוע בקול חכמים, ואם ראתה חכמתם של חכמים, להיות זהירים בכל חשש, הרי זהירות זאת, יראת שמים היא, וודאי שרחמנא אמר "אל תתקעו" בראש השנה שחל להיות בשבת.

ולכן, בשבת, כיון שגזרו חכמים שלא לתקוע, הרי ה"רחמנא אמר", אינו על "תרועה", אלא על "זכרון תרועה", ועל זה הוא שאנו סומכין.

שכן גם כש"נוטלין" את ה"זכרון תרועה", בפרט לפירש"ע על החומש (ויקרא כג, כד), שאמירת המלכויות וזכרונות ושופרות, היא דאורייתא ממש, [וכמו כן שיטת רש"י בר"ה דף לד ע"ב, שאמירה זאת מעכבת גם את התקיעות, יעו"י"ש ובדברי התוס' לג ע"ב תוד"ה שיעור וכו'], גם אז, עומד הוא, כביכול, הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים.

* ובכן, אם יהודי שומר שבת כהלכתה, הלא אלו המלאכים מיום השבת, עולים לפני כסא הכבוד וימליצו טוב בעדנו, וכל אותם הזכויות שבית ישראל מרויח מן השופר, כל זה מגינה עליו השבת, שמפני קדושתה דחו את תקיעת שופר.

ברם, אלו שאינם בכלל שומר שבת כהלכתה, אינם מתחשבים בשבת עם שבות דרבנן או משוגג או ממוזד, עליו הלא תשאר השאלה למה אינו תוקע - האם משום שבות - והזהו בשבילו תירוץ מספיק, לדידיה הלא נשאר חלל ריק, לדידיה חלילה הלא צריך לפחד ממה שאמר ר' יצחק 'כל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה וגו', זקוקה לרחמים.

ברכת ראש השנה מרדכי תטו
לכאורה יפלא. היתכן הדבר, לעקור את מצות תקיעת שופר, מראש השנה שחל בשבת. הלא מלבד שתחסר לו מצות היום, מלבד זאת, הרי תחסר לנו כל הסגולה כדי לעבור את יום הדין.

שהרי נאמר: "בשעה שישאל נוטלין שופר ותוקעין, הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים" (ילקוט ש"י ויקרא, רמז תרמה). מה, איפוא, נעשה בראש השנה, כצד נעבור את יום הדין.

הלא נס מיוחד הוא, שכך מתנהג הקב"ה, שיעמוד מכסא דין וישב על כסא רחמים, שאם לא כן, מ"י עמוד לפניך בדין". הלא כך נאמר, שבשעה שברא הקב"ה את העולם, בראו במדת חדין, "וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין" (רש"י בראשית א, א, בר"ר יב, טו).

מה, איפוא, תהא תקנת ראש השנה שחל להיות בשבת. הלא בשבת אין נוטלין את שופרותיהן בידיהן, ואם לא יעמוד, ח"ו, הקב"ה מכסא דין לכסא רחמים, אנו מה תהא עלינו.

על כרחך, שבשבת מתקיימת סגולה זאת, אשר מעמידה את הבורא עולם מכסא דין לכסא רחמים, באופן אחר.

מהו?! מהי הסגולה אשר תבוא תחת נטילת השופר?!
מה ירגיענו?!

חייבים לדעת, כי כל הסגולות והנפלאות, הכל הכל הוחדר על ידי הבורא עולם, בתוך ה"רחמנא אמר תקעו" (ר"ה טו).

ה"רחמנא אמר תקעו", הוא הוא גם כל הכוונה הנדרשת לקיום המצוה. אדרבא, אם חס וחלילה יחסר מכוונתו את ה"רחמנא אמר תקעו", הריהו תוקע ללא כוונה, גם אם יכוון לשם כל הסגולות שישנו בשופר.

הוא אשר אמרנו.

גם מה שנגרם על ידי ה"נוטלין שופר ותוקעין", הוא לאחר הכל, על ידי ה"רחמנא אמר".

ולכן, אין שום נפקא מינה בין רחמנא אמר "תקעו" לבין רחמנא אמר "זכרון תרועה". סוף כל סוף, מקיימין המה ישראל, את הרחמנא אמר...

צא ולמד, כיצד מקיימין "יראת שמים".

- מוכנים המה ישראל, לוותר על מצוה עצומה זאת של תקיעת שופר, על כל

נפלאותיה וסגולותיה, ובלבד שלא להכשל בשגגה של העברת ד' אמות ברשות הרבים!...

- אין זו, איפוא, רק "הזירות" מחשש של כשלון בהעברת ד' אמות ברשות הרבים.

אלא "קיום דין" של "יראת שמים"!

- זהו, איפוא, ה"רחמנא אמר"! לא רק שאמר "אל תתקעו", אלא "רחמנא אמר" קיימו "זכרון תרועה", ללא התרועה עצמה.

ושבו, כל הסגולות והנפלאות הקיימות ב"שופר", הכל הכל, וביתר שאת, קיים הוא, ב"אל תתקעו".

ב"זכרון תרועה"!

רפ 36 ר' רחמנא יד / מזדע לבינה

"בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון וכו'" (ראש השנה דף טז, ובגמ' דף יח.) קא מתפרשא מתני' דהכונה דכל באי עולם עוברים זה אחר זה כל אחד לחוד לפני קודשא בריך הוא.

האדם נברא יחידי (מתני' סנהדרין דף לו.) אין זה רק ענין מספרי שלא היה בעולם רק אדם אחד בלבד, אלא הכונה בזה, שהאדם נברא עם יחוד מיוחד משלו, ועד כדי כך הגיעה יחידותו של האדם, עד שביקשו מלאכי השרת לומר לפניו קדוש (בראשית רבה פרשה ה, אות ט.) ועוד אמרו ז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק יב) על הכתוב "ויאמר ד' אלקים לא טוב היות האדם לבדו" (בראשית ב, ח), "שלא יאמרו שתי רשויות הן, הקב"ה יחיד בעליונים, ואין לו זוג, וזה בתחתונים ואין לו זוג", והובאו דבריו ברש"י שם, ועוד כתיב (בראשית ג, כב) "הן האדם היה כאחד ממנו", ופירש רש"י שם [והוא מבראשית רבה (פרשה כא אות ה)] "הרי הוא יחיד בתחתונים כמו שאני יחיד בעליונים וכו'", עיין שם.

והנה אף שנתרבו בני האדם בבריאה, מכל מקום היה הרצון שכל אחד ואחד ישאר יחידי - יחודי, שכל אדם צריך היה לשמור את יחודו המיוחד, כל אחד לפי הצורה - היינו ענינו הפנימי, שנברא בו - ובעבורו, ובהתדרדרות העולם לקראת דור המבול, שעל זה נאמר "וינחם ד' כי עשה את האדם בארץ" (בראשית ה, ו), נאמר לעיל מינה (א, ו) "ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה", והיינו דנעשה צורת ריבוי אצל בני אדם, ונתקלקל ענינו היחודי של האדם, הכל נעשה המוני וכולם נהו אחרי ההבל כאחת, ונתדרדרו בעצם דרגת האדם שלהם, שיסודו יחידי - יחודי, ובמקום יחידי נעשו - לרוב, וזה ביאור ענין "וינחם ד' כי עשה את האדם בארץ", שהרי נפסדה צורתו האמיתית של האדם.

מבחן צורת האדם בראש השנה ומבחן מעשי האדם בכל שעה

והנה כשאדם חוטא, תרתי אית ביה, חדא עצם העבירה על דבר ד', ואי קיום רצונו יתברך, והשני, ביטול יסוד צורת בריאתו, שהוא האדם נברא יחידי, והוא ביטול במעשה החטא את יחידותו - יחידותו, מאדם יחידי נהפך הוא להיות לרוב על פני האדמה, העדר יחידותו של האדם הוא ביטול זכות קיומו של האדם כאדם בארץ, ענין 'לרוב' הוא מענין שאר בעלי החיים, שענינם צורה של ריבוי, ואין זה צורת אדם שיסודו 'יחיד'.

כשעומד אדם לדין בראש השנה עיקר הדין הוא, האם האדם נמצא בעצם צורת יצירתו, האם איכא עליו גדר שם אדם, דבהעדר ענין זה הרי אין חפץ חס ושלום בקיומו - "וינחם ד' כי עשה את האדם בארץ", וענין זה שייך ביחוד לראש השנה, שהוא יום בריאת האדם, ומידי שנה בשנה, צריך האדם להתחדש בעצם צורת יצירתו, ועל זה הוא דינו ביום זה בראש השנה, ואין בראש השנה דין על ענין המעשים בפועל שנעשו על ידי האדם במשך השנה דעל זה באמת דנין בכל יום, וכדאמרו בראש השנה (ס, ט), "רבי יוסי אומר אדם נידון בכל יום שנאמר ותפקדנו לבקרים, ר' נתן אומר אדם נידון בכל שעה שנאמר לרגעים תבחננו", דמעשיו של האדם נבחנים ונפקדים בכל יום ובכל שעה, אבל צורת האדם נפקד ועומד במבחן ביום ראש השנה, [אם כי פשוט דצורה זו של אדם נקבעת באופן מכריע על פי מעשיו בפועל, אבל עצם הנידון בראש השנה, הוא על התוצאות של עצמיות האדם ועצם צורתו].

ויש לחזק הדברים, דהנה במתני' הביאו קרא ד"היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם" (תהלים לג, טו), והנה בגמ' ראש השנה לעיל מינה (דף ח, ט), דרשו ענין דין בראש השנה מקרא דכתיב "מראשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא, יב) - מראשית השנה נידון מה יהא בסופה, אמנם במתני' הביאו קרא דהיוצר יחד לבם וגו' לומר דעיקר הדין הוא על עצם היצירה - היוצר, ואף שדנין על כל מעשי האדם, אבל אין עיקר הדין בזה על עצם המעשים, אלא כדכתיב המבין אל כל מעשיהם, ההבנה המובנת מתוך מעשיהם, האם אין המעשים אלא צירוף של מקרים מעשיים של חטא, או דהמעשים הם התוצאה מתוך קלקול בעצם צורת החפצא של האדם, כאמור, שעל זה הוא עיקר הדין של ראש השנה, [אם כי

בגמ' ביאר רב נחמן בר יצחק את ענין קרא זה שהובא במשנה, אמנם פשוטה של משנה יכולה שתתפרש כנ"ל].

38 ועל פי הדברים הנ"ל יתפרשו היטב דברי הרמב"ם הידועים (הלכות תשובה בפרק ג הלכה א) "וכשם ששוקלים זכיות אדם ועוונותיו בשעת מיתתו כך בכל שנה ושנה שוקלין עוונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכויותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק וכו' והבינוני תולין אותו עד יום הכיפורים אם עשה תשובה נחתם לחיים וכו'", וכבר העירו מה ענין עשיית תשובה דוקא להכריע את מחצת זכויותיו ומחצת עוונותיו, והרי כל מצוה ומצוה יכולה היא שתכריע בזה, ולהאמור, אין הנידון על גוף מספר המצוות והעוונות, אלא הנידון הוא על החפצא של האדם, האם צורת צדיק עליו - האם יחודו של האדם קיים בו, או חס ושלום איבד את צורת חפצא דהאדם, או דאין הכרעה ברורה בצורתו, וזהו הנקרא בינוני, ואדם שצורת האדם שלו אינה מוכרעת, יתכן שאף ריבוי של מצוות לא יאפשר את צורת האדם שנעדר ממנו, ורק תשובה שהיא תיקון בעצם החפצא דהאדם היא שיכולה אז לזכותו בדין, ודו"ק בזה.

השפעת המעשים על צורת האדם

ויסוד הענין בזה כבר הקדימו הרמב"ם שם באותו פרק (הלכה ב) שכתב "וישקול זה [של הזכויות והעוונות] אינו לפי מנין הזכויות והעוונות אלא לפי גודלם יש זכות שהיא כנגד כמה עוונות שנאמר יען נמצא בו דבר טוב, ויש עוון שהוא כנגד כמה זכויות שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, ואין שוקלין אלא בדעתו של א-ל דעות והוא היודע האיד עורכין הזכויות כנגד העוונות".

If there is neither a gentile, nor a donkey, nor a deaf-mute, nor a de-ranked person, nor a minor there with him, what should he do?

The Gemara answers: There was yet another method allowed in this case, he may carry it himself in increments of less than four amos.

To what does "there was yet another method" refer? To the fact that, if he has no other choice, he may carry it himself in increments of less than four amos.

And why did the Sages not want to reveal [this method]? Because one who uses this method might come to carry [the purse] a full four

Because they applied the verse: [Regarding] the honor of God, you should conceal a matter; but [regarding] the honor of kings you should investigate a matter. Because publicizing this method would compromise the honor of God, the Sages did not want to reveal it.

And here what threat to the honor of God is there in publicizing this method?

Because one who uses this method might come to carry [the purse] a full four

ונראה בביאור דברי הרמב"ם בזה, דענין זה של גדלם דהזכויות או העוונות, אינם נמדדים לפי גדל עצמות החטא, אלא המדידה היא לפי גדל השפעת הזכות והחטא בחפצא של צורת האדם, ופעמים חטא קטן לפי ערך העבירות, יש לו השפעה מכרעת על צורת האדם, וכן איפכא מצוה קלה מכרעת צורת האדם לזכות, זאת ועוד, פעמים שעשיית מצוה קלה מגלה את פני צורת האדם ונודע על פיה גדל מעלת יחודו של אדם זה, וזאת מפאת מצבו המיוחד של

ואם כן זהו הדין דראש השנה, חזא, דין על צורתו של כל אדם ואדם לחוד, לדון האם הוא עומד ביחודו הראוי לו, ותו דנין על כל בני האדם בכלל שהרי שלימות הצורה בעולם הזה אינו אלא על ידי צירוף כל בני האדם יחד, שעל ידם יחד נשלם ענין צורת האדם וצורת העולם, וזה אמרום ז"ל דעוברים לפניו כבני מרון, אמנם אחר כך כולם נסקרין בסקירה אחת והוא ענין כל היחידים יחד, שמשלימין זה את זה, ונעשים יחידה אחת של שלימות בעולם הזה, ואז אפשר שיפסק דינם לחיים ולשלום.

אמנם צריך בזה שיהיו באמת כל הציבור מאוחדים כאחת, דאז יש לפנינו את הקומה השלימה של ישראל בצירוף כל היחידים והיחודיים, וכשחסרה אחדות ביניהם, הרי חסר בזה את השלמות בישראל, ותו אין הם יכולים לעמוד בדין, ודו"ק בזה וקצרת.

שיעורי חומש

דלד 43

בכל מקום שכתוב לשון יציאה בתורה דורשים חז"ל לגנאי, כמו "ותצא לאה" (בראשית ל טו), "ותצא דינה" (לד, א), וכן גבי המקלל כתוב "ויצא בן אשה ישראלי" (ויקרא כד, י) ודורשים חז"ל "מהיכן יצא רבי לוי אומר מעולמו יצא" (רש"י שם), וכן "ודתן ואבירם יצאו נצבים" (במדבר טו, כז) ומפרש רש"י "לחרף ולגדף".

חמורות, הם אלו שיצאו למלחמה, א"כ איך צדיק כזה מגיע לאשת יפת תואר, עד "וחשקת בה"? אלא אומר רבי יחזקאל, זהו כי תצא, שכשארם יוצא מהר' אמות שלו הוא כבר אינו יכול להיות בטוח בעצמו. זה דבר נורא, כשיש יציאה, תמיד יש שם איזושהי תקלה!

היחיד שיציאתו נדרשת לשבח היה יעקב אבינו, אצלו לא היתה נפק"מ איפה הוא נמצא, הוא תמיד נשאר בצדקתו, ואדרבה, היוצא" חל על העיר, שיציאת הצדיק עשתה רושם על העיר. מדרגת יעקב היתה שבכל מקום שהוא הלך תמיד הוא נשאר

מי מאתנו יכול לומר שהוא לא מרגיש מה זו יציאה לרחוב? בישיבה במיר שמנו לב שהראש ישיבה (רבי אליעזר יחודה פינקל) אף פעם לא הלך ברחוב הראשי, הוא תמיד הלך בטימטאות הצדדיות. ברחוב הראשי במיר לא ראו פריצות, ואעפ"כ הוא לא רצה ללכת ברחוב הראשי. כשאדם צריך לצאת לרחוב, הוא צריך תחילה לעשות חשבון באיזה דרך יהיו לו פחות נסיונות, כי כשיש יציאה, האדם כבר לא יכול להיות בטוח בעצמו.

שפתי חיים / שוית

תסו 44

"ואח"כ הוא מוהיר אותו אע"ג שלא יחטא, אשר החטא היא יציאה מהשיווי, ודבר זה הסרה מן השי"ת, ומכל מקום אף שאינו יוצא מן השיווי, כי היציאה לדרך וההליכה בה מצד עצמה בוודאי אינה חטא, ואף אינה גורמת לחטא, "מ"מ צריך שיתדבק האדם בו ית', ולא יהיה נדחה מאתו", ההליכה בדרכים יכולה לגרום לאדם להפסיק את הדביקות בהשי"ת, "ובכל דרכיו יזכור את השי"ת וידע אותו", ככתוב (משלי גו), "בכל דרכיך דעה", כי כל דרך וכל נסיון עשוי לקרב את האדם אל הקב"ה. אמנם כאשר אדם נמצא בביתו יש לו את סדריו הרגילים הקבועים, ואת הסביבה הטבעית שלו, ואינו בא במגע עם אנשים זרים, כל זה משתנה בלכתו בדרך, ולכן גם היציאה מביתו היא במידה מסוימת יציאה משיווי המשקל שלו, אלא שמכל מצב יכול אדם להתעלות, להתקרב אל השי"ת ולדעת אותו.

שפו 41

לה / מודע לבניה

חילוק מלאכת הוצאה משאר מלאכות

והנה בבראשית רבה (פרשה ט אות א) על הכתוב "וירא אלקים את כל אשר עשה וגו'", "רי לוי פתח כבוד אלקים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר, מתחילת הספר ועד כאן כבוד אלקים הסתר דבר, מכאן ואילך כבוד מלכים חקור דבר", והיינו דכל מעשה הבריאה גדרה כבוד אלקים, ועל זה נאמר הסתר דבר, דאין חוקרין במעשי בראשית, [והוא לכאורה ענין אמרם בחגיגה (דף יא) אין דורשין במעשה בראשית בשנים", עיין שם], אבל מפרשת ויכולו, היינו מענין השבת ואילך ענינו כבוד מלכים, ומן הראוי לחקור בזה, ובפשוטו דענין השבת כבר נוגע להלכה למעשה, ושם צריך לחקור ולברר דברי התורה, אמנם מעשה בראשית ענינם סודות הבריאה וגילוי האלקות, בזה נמסר שיהיה הסתר דבר.

והנה מלאכת הוצאה כבר נתפרש בראשונים שמלאכתה גרועה היא, והיינו דמפאת שם המלאכה שבה לכאורה לא היה צריך לאוסרה, ובאמת ביום טוב לא נאסרה הוצאה, ואם מלאכה גמורה היא מאי שנא יום טוב משבת, ולכאורה ענין הוצאה שרשי יסודה נעוצים בענין מוגבלותו של האדם, אשר נתון הוא מפאת יסוד בריאתו בתוך מחיצות ויציאתו מתוך גבולותיו גם היא חשיבי מעשה מלאכה, ובאמת דהוצאה היא המלאכה היחידה המפורשת בתורה - "אל יצא איש ממקומו וגו'" (שמות טו, כט), ולקושטא דמילתא כל מלאכות שבת איסורן נובע, מאיסור היציאה - החריגה, וענין זה הוא מיסוד הסכנה שעולם הזה טומן בחובו, והשבת באה לתחם את האדם, ולמנוע סכנה זו.

42 ספתי חיים - הוצאה - חז"ל

* "שבו איש תחתיו" - כל אחד ישב במקומו וישמח בחלקו שקיבל מאת הקב"ה, וזוהי שלימות המנוחה בשבת שאינו מוטרד בענין העוה"ז כמו תמיד: "חברי לוקח את חלקי...", "אני חייב לחטוף ממנו...", כי בשבת הוא מתלמד שהכל מאת הקב"ה, הן התפקיד והן הכלים, והוא הנותן לכל אדם את כל הצריך לו, לפי התפקיד לו יועד בעולם. מה שיש לוולתו מיעוד אך ורק עבורו, אילו הייתי אני צריך לקבל חלק זה, היה הקב"ה "דואג" לתת זאת לי.

R. Pincus

Middas Hadin Means "It Came Up as a Thought"

If *yom hadin* was just as its simple meaning implied — "the day of judgment" — it should have been scheduled for the last day of the year, to judge our behavior during the course of the year now ending. But *yom hadin* is at the beginning of the year. Why?

The answer is that *yom hadin* has a deeper meaning than just judgment. Every Rosh Hashanah, Hashem takes up *middas hadin* in order to create the world as "it came up as a thought." Therefore, this is the day when a person has the ability to be created anew, in all his purity. This is "*zichron l'yom rishon*", i.e., a remembrance of the very first day, when Creation came up as a thought. "*Din*" means according to Hashem's original idea in creating the world. This is what takes place on Rosh Hashanah.

All the other holidays are a remembrance for things that happened to the Jewish people or that the Jewish people took part in. But Rosh Hashanah is totally a day of Hashem, of returning to the pure source of the original thought. This is called *din*, because everything once again goes exactly according to the Creator's will in the beginning.

That is why we maintain such a low profile on Rosh

Hashanah, unlike any other day of the year. We do not mention in *tefillah* anything that relates to us on a personal level. In fact, on Rosh Hashanah, notwithstanding that it is the first of day of *Aseres Yemei Teshuvah*, we make no mention of our sins at all!

On Rosh Hashanah, we are not in the picture, so to speak. This is the day that Hashem brings the world back to its original state as "it came up as a thought." There is thus no day with so much *siyata di'Shemaya* as Rosh Hashanah, because this is the day on which everything returns to Hashem. "This day is the beginning of Your deeds, a remembrance of the first day." It speaks of the time before the creation of Adam Harishon, before Creation as we know it, the world and man in their pristine perfection. This is what happens on this day. * Our *avodah* on this day is to bring ourselves back to the state that Hashem wanted at the beginning of Creation. Back to the human being that Hashem wanted to create through *din*.

In truth, throughout the generations there were Jews who lived their lives in accordance with *middas hadin*. R. Akiva was one, as mentioned in early Torah sources. We will get back to this point a little later.

On Rosh Hashanah we need to make an accounting of ourselves: where are we vis-à-vis Creation? A person should ask himself: "Am I befitting of the title *adam* or not? Am I a true 'man'?" A person who does not bring himself into line with Creation as Hashem wanted it, is not worthy at all of the title *adam*. He is like a table without legs, whose shortcoming is not the fact that things can't be placed on it, but rather the fact that it is something else altogether. It is not a table!

On Rosh Hashanah we need to deal with this in a serious manner. Surely, there are additional things as well: *teshuvah*, *selichah*, *kaparah*, *tzedakah*, etc. But someone to whom the title of *adam* does not apply cannot even start to approach these additional matters.

ואם כן הגבלת האדם במלאכת הוצאה בשבת, נובעת מהעמדת האדם בשבת קודש על יסוד מכונו, שהוא מוגבל בגבולות, ואין לו לצאת ממחיצתו, ויסוד זה הוא מעצם בריאת האדם, ואם כן ענין זה קשור עם ששת ימי מעשה הבריאה, ועל זה הרי כבר אמרו ז"ל דהחקירה בזה צריך להסתירה - כבוד אלקים הסתר דבר, ואשר אף דמפאת עצמותה של ההלכה - מה שהיא קשורה עם הלכות השבת, אין הכי נמי דמצו חכמים לתקן בזה, אבל מאחר שהלכה זו קשורה עם ענין הוצאה, וענין זה דהוצאה יסוד שרשיו קשורים עם מעשה הבריאה, על כן צריך בזה להסתיר גם את ההלכה היוצאת מזה, מפאת הענין של כבוד אלקים הסתר דבר.

ויש בכל זה ענין עמוק מאד, והוא דכל ענין השבת בענין זה הוא העמדת האדם על מקומו, שבו איש תחתיו - תחת עול מלכות שמים "דהא לבר מיניה אלהים אחרים נינהו" (זוהר פרשת בשלח דף סד.), ויעויין בזוהר הקדוש (פרשת ויקהל דף רז.) "כתיב אל יצא איש ממקומו וכו' מההוא אתר וכו' ורוא דמלה דכתיב ברוך כבוד ד' ממקומו כדא איהו מקום ודא איהו רוא דכתיב כי המקום אשר אתה עומד עליו וכו' ובגין כן אזהרותא לכר נש וכו' דלא יפוק מיניה, דאי יפוק מיניה קא מחלל שבתא", עיין שם היטב, ובזה ליכא שום נידונים, שפשוט שהדברים כלולים תחת הענין הנשגב, כבוד אלקים הסתר דבר.

ואם כן זהו גם ענין מניעת תקיעת שופר בשבת מפאת איסור הוצאה המשתלשל מזה, ולא דמי לשאר שבותים דפשיטא דמותרים במקום מצוה דאורייתא, דשאני איסור הוצאה שהוא נתון תחת הענין של כבוד אלקים הסתר דבר, ודו"ק בזה היטב.

והעולה לן בזה דמניעת תקיעת שופר בשבת יסודה העמדת האדם במקומו וכניסתו תחת עול מלכות שמים, ומניעת יציאת האדם מרשות היחיד שלו אל הרשות הרבים, ואם כן אי התקיעה בזה ממלאת את כל אשר מעשה התקיעה היתה צריכה לפעול בו, ושפיר זכרון התרועה דשבת, יש בה את כל תוכנו של יום התרועה.

ראש השנה - ראש השנה שחל להיות בשבת

ראש השנה • ראש השנה שחל להיות בשבת

טעמא דלא איערבב שטן"ע, כבר הגידו צדיקים, שהקב"ה בכבודו ובעצמו תוקע ביום הזה, שהרי אמרו (בר"ר פרשה יא, ה) שהקב"ה מקיים כל התורה כולה, ובשמים ממעל לא אסרו חכמים לתקוע, דהא טעם האיסור מחמת גזירה היא, כדאמר רבה (ר"ה כט): "גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד, ויעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים", והלא מבואר שם במדרש, שלא שייך הוצאה מרשות לרשות אצל הקב"ה שמלא כל הארץ כבודו, ואם כן נמצא שהקב"ה בכבודו ובעצמו תוקע בשופר, ואין לך ערוב אצל השטן יותר מתקיעות כאלו, ובזה יובן מה שנהגו בכמר קהילות

קדושות שהקפידו גם בר"ה שחל להיות בשבת שלא להפסיק בדיבור ממקום שתוקעים בשופר ועד אחר קדיש תתקבל, והגם שלא שייך הפסק בתקיעות דהא אין תוקעים, אעפ"כ לא רצו להפסיק כי הקב"ה בכבודו ובעצמו תוקע.

* On Rosh Hashanah, Hashem examines whether a person merits that the world should exist because of him.